

5. Беленький П.Ю., Шевченко-Марсель В.І., Другов О.О. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможності регіону / Відп. ред. П.Ю. Беленький - НАН України, Ін-т регіональних досліджень. - Львів, 2008. - 129 с.
6. Балацький О.Ф., Теліженко О.М., Соколов М.О. Управління інвестиціями. - Суми: ВТД "Університетська книга", 2009.-232 с.
7. Орловська Ю.В. Стратегічне управління інвестиціями і регіональний розвиток. - К.: Знання України, 2009. - 336 с.
8. Лисак В.В. Проблеми інвестиційної політики України. // Інвестиції: практика та досвід. - 2008. - № 9, с. 22-23.
9. Сонько С.П., Кулішов В.В., Мустафін В.І. Ринок і регіоналістика. - К.: Ельга, Ніка Центр, 2009. - 380 с.
10. Герасимчук З. Комплексна оцінка рівня сталого розвитку регіонів України. // Економіка України. - 2008. - №2. - С. 34-42.

Надійшла 09.07.2010

УДК 339.1

ІНТЕГРАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Р.Н. НАТРОШВІЛІ

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена актуальній проблемі інтеграційного розвитку трансформаційних економік постсоціалістичних країн в умовах глобалізації світового господарства і міжнародних економічних відносин. В роботі аналізуються проблеми та перспективи інтеграційного розвитку та особливості формування нової інноваційно-інвестиційної моделі трансформації української економіки

Становлення України як незалежної держави відбувається в період значних зрушень як в українській економіці, так й у системі міжнародних економічних відносин. Трансформація національних економік постсоціалістичного типу, поява та розвиток нових центрів міжнародної взаємодії істотним чином впливають на процес державотворення в Україні, який збігається з її поступовим входженням до світового співтовариства і пошуками місця в сучасному світі.

Розуміння необхідності розробки та реалізації інтеграційної стратегії України в умовах глобалізації є особливо актуальним питанням, яке безпосередньо пов'язане з необхідністю впровадження довгострокової інтеграційної стратегії розвитку країни в умовах поглиблення світової фінансової кризи.

Об'єкт та методи дослідження

Об'єктом дослідження є процес інтеграційного розвитку України в умовах глобалізації світової економіки та поглиблення світової фінансової кризи, підстави та фактори розгортання за даних умов систем міжнародних економічних відносин інтеграційного типу. Дослідження побудоване на методологічних засадах економічної теорії, теорії світового господарства і міжнародних економічних відносин, міжнародної торгівлі та руху факторів виробництва, і ґрунтується на діалектичному методі та

системному підході до пізнання закономірностей розвитку міжнародного економічної інтеграції та міжнародного співробітництва.

Розумінню особливостей сутності і перспектив розвитку глобалізації присвячене широке коло досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких вітчизняні вчені О. Білорус, І. Бузько, Б. Губський, О. Зернецька, В. Зленко, А. Кудряченко, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Д. Мацейко, В. Новицький, А. Поручник, Ю. Пахомов, С. Сіденко, росіяни: В. Іноземцев, Е. Кочетов, Г. Петрова, І. Лукашук, В. Максименко, В. Соколов, М. Чешков, А. Неклесса, Ю. Шишков, Г. Чебриков, І. Фамінський, М. Осьмова, інші науковці, зокрема Д. Медоуза, В. Леонтєва, А. Поччаї, Дж. Сорос, З. Бжезінський, Л. Браун, К. Боулдінг, Д. Гвішіані, Е. Пестель, К. Нордстрем, Й. Ріддерстрал тощо.

Зміни в самій природі світогосподарських зв'язків призвели до того, що кожна з країн, яка має намір брати участь у розподілі світового доходу, стала перед дилемами вибору шляхів розвитку в умовах непередбачуваності розвитку зовнішніх зв'язків, що руйнували національні системи стабілізації економічного розвитку. У такому контексті міжнародне співробітництво, а в більш вузькому аспекті й одна з його найефективніших форм розвитку – економічна інтеграція, становлять собою стрижень досліджень, спрямованих на розробку конкретних стратегій розвитку внутрішнього змісту і зовнішніх зв'язків України як соціально-економічного, політичного, етнічного елемента системи світу.

Постановка завдання

Мета даної наукової статті полягає в розробці методичних основ і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічних умов міжнародної інтеграції України для забезпечення ефективного використання потенціалу України та позитивних соціальних зрушень в умовах глобалізації світової економіки та поглиблення світової економічної кризи.

Результати і їх обговорення

Україна – суверенна в політичному й адміністративно-територіальному вимірі держава. Разом з тим, майже 19 років незалежності дотепер не привели до формування самостійної економічної моделі. Спостерігається звуження економічних границь. Історично таке положення має об'єктивні підстави. Система суспільних інтересів, що традиційно виступає як основа суверенної держави, перетерплює адекватну зміну разом зі зміною вищевідзначених державних форм. Держава може вважатися сильною, якщо вона контролює, охороняє через свій фінансовий режим свої фінансово-інвестиційні компоненти на інших територіях. Вищевідзначена модифікація державних форм торкає більш кардинальний принцип розуміння сутності держави в умовах глобалізації. Традиційно держава спиралася на політичний режим і на його основі формувало правову систему. Однак у сьгоднішніх умовах правова система повинна спиратися не стільки на політичний режим держави, скільки на гео економічний та геофінансовий. Це впливає з того, що країни, які формують правові норми на підставі геополітики і політичного режиму, програють країнам, які орієнтуються на розробку юридичних положень, виходячи з економіко-фінансових цілей, що визначають фінансовий режим і фінансову політику. [1].

Для того, щоб сучасна держава була здатна захистити свої національні інтереси і реалізувати їх у світовому вимірі, право в цій державі повинне спиратися, в основному, на фінансовий режим. Виходячи з цього повинні вибудовуватися довгострокові стратегії національного розвитку, у тому числі і доктрина національного розвитку, при проведенні зовнішньоекономічної, зовнішньополітичної і військової

реформ. Для України основна проблема при цьому зводиться до рішення задачі розширення економічних границь через кардинальний перегляд стратегій інституціональних перетворень.

Для України, з урахуванням обмеженості ресурсів для розвитку власного фінансового режиму і гострої потреби в цьому, другий варіант кращий. Основа для його реалізації – транснаціоналізовані структури, яким повинні бути делеговані повноваження представляти національні інтереси в глобальному просторі.

Для створення такої моделі розвитку зовнішньоекономічної діяльності необхідне визначення стратегічної лінії розвитку зовнішніх зв'язків. Процес включення національної економіки в світову економіку через реалізацію виробничо-інвестиційної моделі співробітництва, обумовлює необхідність створення обов'язкових для цього умов виробничого, інвестиційного, науково-технічного, інформаційного планів. Співробітництво повинне мати чітку правову й економічну регламентацію на всіх рівнях економічної взаємодії – державному, галузевому, на рівні основної виробничої ланки – підприємства. [2].

Відсутність наведених передумов, не зупинить об'єктивного процесу глобалізації, однак здатне деформувати розвиток держави під його впливом і привести до серйозних структурних диспропорцій.

Наведене вище описання деформації економічних кордонів держави під впливом глобалізації дає підстави оцінювати інтеграцію як процес, спрямований на розширення економічних кордонів країни, спрямований на досягнення ефектів синергії міжнародного співробітництва.

Це основа розуміння явища інтеграції в умовах глобалізації. Залучення країною іноземних інвестицій у будь-якій формі, ріст спільного сектора в національній економіці – є лише окремими проявами реалізації зовнішньоекономічних зв'язків і не можуть прямо асоціюватися з інтеграцією.

Основа в розумінні інтеграції як процесу – взаємне розширення економічних кордонів держав у процесі міжнародного співробітництва, як явища – це система взаємин, що визначають еквівалентний розвиток економічних границь.

Розглядання можливостей розвитку інтеграції України в глобальне економічне середовище повинен, таким чином, здійснюватися в аспекті поетапного розширення участі України в міжнародних відтворювальних циклах на правах рівноправного члена.

Для української національної економіки важливо постійно відпрацьовувати два напрямки у формуванні і реалізації національних стратегічних інтересів: у рамках «локального» інтеграційного процесу (умовно, зони «ближнього» зарубіжжя) і у відношенні зовнішнього середовища в цілому («ближнього» і «далекого» зарубіжжя). Тут передбачаються в корені різні підходи і відповідно різний окрас зовнішньоекономічних моделей.

Найчастіше інтеграційні союзи ближнього зарубіжжя виконують провідну роль у реалізації економічних і військово-політичних інтересів. Технологія включення національної економіки в різні зовнішні системи в радіусах ближнього або далекого зарубіжжя повинна відповідати принципам послідовності, ступеня і припустимого порогу включення. Важливим є дотримання економічної синхронності включення основних національних ланок, перебування граничних точок включення, через які виникає небезпека руйнування національної економіки або її окремих інфраструктур. [3].

В умовах інтеграційного розвитку для України на практиці актуальні: (1) високі транзакційні витрати вивозу капіталу; (2) неможливість побудови гнучкого механізму менеджменту вивезеним капіталом, який би був адекватним ситуації на світовому ринку; (деформація внутрішнього фінансового режиму в угоду міжнародним фінансовим інститутам, а також найбільших експортних партнерів). Ці проблеми вже знайшли широке відображення в науковій літературі: публікації вітчизняних і закордонних дослідників із проблем тіньового сектору, втечі капіталу, проблем повернення раніше вивезеного капіталу в Україну, легалізації «брудних» грошей, офшорного бізнесу тощо. В остаточному підсумку, така економічна система не спрямована на зовнішній розвиток.

Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України може бути охарактеризований як хибкий баланс між можливостями для переходу до відтворювальної моделі зовнішніх зв'язків, що постійно звужуються, і заданими на початкових етапах реформування України цілями. Зокрема, в останні два-три роки усе більше поширена думка про те, що доктрина розвитку зовнішніх зв'язків України на практиці зосереджує в собі суперечливі, взаємовиключні вектори, в остаточному підсумку вона недієздатна, а з урахуванням стрімкості розвитку глобалізації ще і згубна, як у короткостроковому, так і в стратегічному аспектах. Багато в чому це реальність. Особливо суперечливим є протистояння по осі схід-захід, що визначає можливості для розвитку економічного простору України на південь. ЄС та СОТ сьогодні є альтернативою російському векторові, при цьому, з урахуванням амбіційних планів розвитку як Росії, так і ЄС, їхнє протистояння продовжить підсилюватися. Не можемо підтримати думки тих вчених і практиків, що висувають ідею про необхідність виділення єдиного і безальтернативного вектора. Історія розвитку України в минулому сторіччі свідчить про неможливість роз'єднання російського і європейського векторів. Перший може бути визначений як минуле і сьогодення України. Другий – як її майбутнє. Прагнення їх роз'єднати помилкове, вибір єдиного вектора буде сприяти лише подальшому погіршенню ситуації. Важливо враховувати складний комплекс протиріч у векторі Україна-ЄС. Примусова та така, що не має реального обґрунтування в соціальній, економічній, політичній сферах, декларативна інтеграція України в ЄС небезпечна. Це впливає як мінімум з: відсутності конкурентних переваг у переважній більшості вітчизняних виробників товарів і послуг при виході на зовнішні, в тому числі європейські ринки; дисбалансу державних фінансів, що виражено як у значних розбіжностях у функціонуванні фіскальної і бюджетної систем України та ЄС, так і в розходженні в ресурсах і рівні розвитку державних програм соціального захисту; неготовності фінансового ринку України, в тому числі його грошового, валютного і фондового сегментів, виконати базові принципи функціонування ринку ЄС; розходження в оцінюванні факторів відтворювального процесу, і, насамперед, розбіжності в оцінюванні національними ринками вартості праці; відсутність достатніх для запобігання дезинтеграції консолідаційних потужностей у суспільстві, зокрема, зростання невдоволення населення ЄС розширенням союзу. [4].

Україна змушена балансувати між проросійським і проєвропейським векторами розвитку зовнішніх зв'язків. Слід зазначити, що сучасна диспозиція визначає ескалацію конфліктності зовнішніх зв'язків. При цьому два головних вектора визначають можливості ефективної реалізації менш значимих для України інтеграційних напрямків, серед яких вже заявлені ГУАМ, ЧЕС, ЄЕП, СОТ. В основу доктрини зовнішніх зв'язків України повинні бути тому покладені принципи, спрямовані на нівелювання їх конфліктності. Принципи повинні враховувати як короткострокові, так і довгострокові прерогативи.

За результатами дослідження ми згодні з тими науковцями і практиками, що поділяють думку про те що, для досягнення позитивних результатів і мінімізації негативних наслідків розширення ЄС, необхідно вжити наступних заходів: завдяки переговорам досягти надання ЄС підтримки вступу України до СОТ; гармонізувати українське законодавство з європейським; забезпечити інституційний розвиток України відповідно до стандартів ЄС; продовжити реалізацію пріоритетів, визначених Угодою про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами; створити адаптаційні процедури переходу до нового формату сусідства; розробити соціально-економічні та політичні механізми нівелювання негативних наслідків розширення ЄС. Метою впровадження зазначених заходів має бути зміна моделі розвитку зовнішніх зв'язків у вищевикладеному напрямку. [5].

Варто зазначити, що сучасний етап розвитку ЄС може призвести до виникнення у Євразії принципово нової геополітичної та гео економічної ситуації. Змінюються не тільки відносини між країнами та їх групами. Зовнішнє середовище України придбає якісно нові властивості, зокрема у контексті розгляду України як елемента систем великих просторів.

В основу національної стратегії розвитку зовнішньоекономічного співробітництва повинен покладатися комплекс заходів щодо стимулювання розвитку галузей, які сприяють розвитку конкурентних переваг країни. Реалізація такої стратегії вимагає активного регулювання з боку держави процесів як на макро-, так і на мікро-рівні.

На макрорівні метою розвитку міжнародного співробітництва може бути визнане досягнення максимальних конкурентних переваг. На мікро-рівні актуальною є проблема керування конкурентоспроможністю.

В умовах глобалізації, конкурентоспроможність продукції визначається якістю, ціною товару, його просуванням та обслуговуванням. Інтеграція можлива лише за умови досягнення переваг країни, галузі національної економіки, конкретного підприємства у значеннях цих показників. Проте, стрижнем є макроекономічна політика держави. Варто також вказати на те, що глобалізація в сучасному світі іде поруч з потужними науково-технічними зрушеннями у механізмі забезпечення життєдіяльності людства. Через це, навіть якщо деякий товар або послуга має суттєві конкурентні переваги на міжнародному ринку, навіть у короткотерміновій перспективі це не може бути гарантом стабільності через високу імовірність появи нового, більш досконалого субституту та можливість його практично миттєвого розповсюдження у світі.

Тому, особливо важливим представляється проведення політики випереджального розвитку через забезпечення умов, завдання параметрів і стимулювання загальнонаціональної програми підтримки науково-технічних розробок. Нерозривно пов'язана з цією метою побудова системи обміну інформацією, яка відповідала би вимогам розвитку міжнародного співробітництва. Наявність такої системи для забезпечення інноваційних зрушень у структурі вітчизняної економіки обов'язкова. Ключовими напрямками, які повинні бути реалізовані на практиці є: реалізація адекватних задач розвитку економіки баз науково-технічної і кон'юнктурно-економічної інформації, побудова систем ефективного інформаційного обміну. [6].

Інноваційна стратегія економічного зростання має на увазі пріоритет розвитку високотехнологічних підприємств. Головні цілі, які повинні бути досягнуті для забезпечення основ реальної економічної інтеграції України в умовах глобалізації обкреслені в такий спосіб: максимальне розширення виробництва товарів і послуг з високою доданою вартістю, створеною в економічних кордонах України (вимога є наслідком прискорення процесів перерозподілу ресурсів розвитку і зростання ступеня їхньої концентрації у світі); розширення експортних альтернатив для таких виробництв (наслідок задачі ефективної участі в міжнародному розподілі ресурсів, необхідних для ривка в соціально-економічному розвитку); коректування структури експортної позиції України в цілому (є ціллю-домінантою для раніше приведених цілей); забезпечення конкурентних переваг національного відтворювального комплексу для рішення задачі розширення економічних кордонів України за межі адміністративних (ціль, що домінує над раніше приведеними, вона є ключем до реалізації довгострокової стратегії розвитку міжнародних відносин в умовах глобалізації через інтеграцію).

Перехід до якісно нової глобальної моделі організації міжнародного співробітництва вимагає перегляду підходів до інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів економіки. Тому процес інтеграції української економіки в глобальне економічне середовище варто розглядати як перехід до органічного переплетення національних і міжнародних інформаційних систем.

Висновки

Глобалізація - це суперечливий процес, оскільки вона сприяє підвищенню рівня конкурентоздатності й одночасно втраті частки ринків національними виробниками. Очевидно, що інтеграція і глобалізація ведуть до підвищення ступеня взаємозалежності національних економік. Абсолютні результати цього процесу можуть бути визначені і як всебічна інтеграція, і як повна деградація міжнародних зв'язків у світі.

Глобалізація трансформує сутність інституту "держави", висуває на перший план необхідність всебічного поширення економічних кордонів, диктує необхідність розглядати міжнародну інтеграцію як процес, що спрямований на досягнення синергії співробітництва через взаємне розгортання економічних границь держав, які приймають участь у об'єднанні.

Збільшення обсягів залученого країною капіталу, обсягів експорту та навіть взаємна відкритість національних економік з міжнародною інтеграцією прямо не пов'язані.

Інтеграційна форма є найбільш привабливим шляхом організації міжнародних відносин, через це є єдиним пріоритетом для України.

Здатність України інтегруватися до глобального економічного середовища залежить від поступового розширення її участі в міжнародних відтворювальних циклах на засадах рівноправного учасника через всебічний розвиток інвестиційно-виробничої моделі зовнішніх стосунків. У свою чергу, це нерозривно пов'язано з інституціональними змінами в українській економіці, посиленням внутрішніх економічних факторів інтеграції.

Виходячи з визначних для глобальних трансформацій факторів, основою в забезпеченні поетапної міжнародної інтеграції України повинна бути визнана зміна фінансового режиму поряд із забезпеченням реалізації ефективних механізмів транснаціоналізації вітчизняного бізнесу.

Суттєве значення для розвитку процесів міжнародної інтеграції України для цього має державна політика розвитку інформаційних мереж підтримки зовнішньоекономічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. George J. The Tenable Range of Functions of Local Government in Federal Expenditure Policy for Economic Growth and Stability. - Washington: Joint Economic Committee, 1957. - 146p.
2. Кочетов Э. Глобалистика как геэкономика, как реальность, как мироздание. - М.: ОАО ИГ «Прогресс», 2001. - 704 с.
3. Натрошвили Р.Н., Харлим В. М. Мировая экономика и международные экономические отношения. // Краткий словарь-справочник. –К., 2008. -456 с.
4. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. – К.: КНЕУ. 2003. – 498 с.
5. Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. проф. Д.Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2001. – 538с.
6. Філіпенко А.С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку. – К.: Знання України, 2002. – 190 с.

Надійшла 09.07.2010

УДК 339.1:658.788(477)

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

С.Г. НАТРОШВИЛІ

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена актуальній проблемі перетворення національних економік в умовах подальшої глобалізації світового господарства. Розглядаються суб'єкти трансформаційних процесів, підкреслюється особлива роль регіонів на шляху формування цілісної, відкритої для інновацій, модерної національної економіки

Сучасний світ переживає непростий період радикальних трансформацій, що зачіпають основи економічних систем різного рівня. Загострення протиріч, хаотичність економічної динаміки й наростання хвилі глобальних криз обумовлені вичерпанням потенціалу росту західного індустріального суспільства, нездатністю знайти адекватні відповіді на виклики нової епохи.

В межах глобальних тенденцій відбуваються переміни в національних економічних системах, які мають специфічні риси розвитку. У результаті масштабних трансформацій на постсоціалістичному просторі відбулася різка зміна напрямку розвитку економічних відносин, що супроводжувалась цілою низкою політичних, соціокультурних та економічних катаклізмів. Це з необхідністю потребує ретельного вивчення ключових напрямів розвитку світового господарства, узагальнення досвіду адаптації індустріально розвинених країн до реалій сучасного світового ринку, теоретичного осмислення специфічного, особливого, національного в сучасних тенденціях глобалізаційних процесів, аналізу власної практики системних економічних трансформацій.